

השכלה. גבוהה?

פרופ' שמואל ליימן-וילציג, ראש המחלקה למדעי המדינה, אוניברסיטת בר-אילן

בלוג מס' 66: בוגרים בע"מ

לפני שבועיים חמותי הלכה לעולמה בשיבה טובה (גיל 96). מדוע זה רלוונטי בבלוג העוסק בהשכלה גבוהה?

ובכן, אפילו בגיל זה היא המשיכה לקבל את עלון האוניברסיטה שבה סיימה את התואר הראשון ב-1932! כלומר, **שבעים וארבע שנים אחרי שעזבה את האוניברסיטה** (Syracuse University, NY) **הם עדיין שמרו על קשר איתה**. ואין זה עניין של אינרציה ביורוקרטית, שהרי דפדוף קל בעלונים אלה (בנייר משובח כרומו) מגלה שכל "כיתת מחזור" נפגשת כל חמש שנים – עד ש"נגמר המלאי". לפני שנה ראיתי שכיתת 1935 באוניברסיטה שלי הודיעה על פגישת המחזור האחרונה לרגל 70 שנה מאז שסיימו את הלימודים, ועוד ידעו לספר שנשאר 9 סטודנטים קשישים מהמחזור הזה!!

מדוע שני סימני קריאה בסוף המשפט האחרון? אחת, כי האוניברסיטה ידעה בדיוק כמה בוגרים עודם בחיים, כלומר מה שמסתתר מאחורי המשפט הבנאלי (לכאורה) זו מערכת תקשורת הדדית בין המוסד לבין כל הבוגרים, כשכל צד מדווח על עצמו באופן שוטף. השנייה, שכל תשעת הבוגרים התכוונו להגיע – בגיל 92 (פלוס-מינוס). ואין מדובר במדינת ישראל הקטנה אלא בארה"ב הענקית בה חלק מהם הצטרכו לנסוע כמה אלפי קילומטר רק כדי להגיע לחגיגה.

כיצד ניתן להסביר תופעה "מוזרה" זו? על כך כבר כתבתי בבלוג [מס' 50 - סטודנטים ללא חוניה סטודנטיאלית](#) -- מה עובר על הסטודנטים בארבע שנות לימודיהם. מטרת הפעם לעמוד על תופעת "מועדון הבוגרים" (alumni clubs). שהרי הדבר עשוי להיות עזר רציני למערכת ההשכלה הגבוהה בארץ לו היינו יודעים כיצד להפעיל אותו כראוי.

ראשית, הבוגרים הוותיקים – אם מארגנים אותם כהלכה – יכולים לסייע לבוגרים הטרניים במציאת עבודה. כלומר, כל מחלקה יכולה להעמיד לרשות המסיימים הטרניים רשימה גדולה של בוגרים ממחלקתה אשר השתלבו יפה בעולם העבודה ואשר יהיו מוכנים לתת ייעוץ ואפילו להעסיק סטודנטים במקום עבודתם (במישרין או בעקיפין, למשל, לתת "מלה טובה" למחלקת כוח האדם). בארץ, דווקא, משימה זו יחסית קלה מאחר שלא מדובר בכל המסיימים כעת אלא רק בחלק מהם בלבד – וזאת בשל העובדה שחלק ניכר מהסטודנטים בארץ כבר עובדים במקום עבודה מסודר תוך כדי לימודיהם. אך האוניברסיטה/מכללה חייבת להשקיע קצת במשימה – והפירות יהיו מהירים: סטודנטים יבחרו את המחלקה הספציפית דווקא בשל השם הטוב שיצא לה כמקור לאיתור עבודה במקצוע.

שנית, הבוגרים יכולים גם לסייע למרצים ולחוקרים במחלקות השונות. ניקח לדוגמה את המחלקה למדעי המדינה. יש לנו הרבה בוגרים "המוברגים" היטב לשירות הציבורי, שלא לדבר על המערכת הפוליטית (כולל ראשי עיר, ח"כים ואפילו שר אחד, נכון להיום). חבר סגל ואפילו דוקטורנט/מסטרנט (תיזה) אשר זקוקים למידע, לנגישות קלה לחומרים ולאישים וכו', יוכלו לנצל את הבוגרים הרבים – לו ידעו מיהם ועל מה הם ממונים. שוב, הדבר מצריך מאמץ חד-פעמי רציני ("תחזוקה שנתית") להקים רשימה כזו – אך לא הרבה מעבר לכך.

שלישית, סיוע כלכלי. לאו דווקא כסף, אם כי גם זה בא בחשבון למטרות ייעודיות, אלא גם ציוד מתכלה. במצב בו המוסדות להשכלה גבוהה בארץ סובלים קשות מקיצוצים דרסטיים במשך שנים, הבוגרים – אם אך נדע לטפח אותם כראוי – יהיו מוכנים לתרום את שלהם

מהמקום שבו הם נמצאים: אולי מחשבים לסגל הזוטר; אולי מלגת קיום לסטודנטים נזקקים; ועוד.

השתמשתי במלה "לטפח". יש להבין שאסור לראות בבוגרים "פרה חולבת", אולם מאידך גיסא, נתינה שלהם גם מחזירה להם עצמם לא מעט. הרי לא מדובר ב"שנור" למטרה שולית אלא לטיפוח וחיזוק אחד מעמודי התווך של החברה הישראלית. רוב רובם של בוגרי המוסדות להשכלה גבוהה בארץ תופסים את שנות לימודיהם כדבר חיובי ובונה (אפילו אם יש בזכרונם קורטוב של "אידיליה נוסטלגית") ויהיו מוכנים לתרום מזמנם וממרצם לחיזוק מוסד אשר גם ילדיהם ונכדיהם (כהכללה) ייהנו ממנו.

אך כאמור, לשם כך יש "לטפח" את הבוגרים. כיצד? 1- להמשיך עם תקשורת איתם מיד אחרי סיום הלימודים ולא אחרי הרבה שנים out of the blue; 2- להסביר להם עד כמה הדבר חשוב לחברה הישראלית וכיצד הם יכולים לתרום לה; 3- להסביר עד כמה הדבר יכול גם לעזור להם אישית (הרי הישראלי המצוי מאד "תכליתי"): בניית רשת מכרים (מעין old boys' network, כמובן בעידן שלנו כולל נשים באופן שווה), אנשים אשר יכולים לסייע לבוגר במשך כל חייו – דווקא בעידן בו פחות ופחות ישראלים משרתים במילואים (כלומר, הרשת המרכזית בעבר אינה עוד כל כך רלוונטית); 4- להציע פגישות תכופות (לא רק של כל "מחזור") אשר עשויות להעשיר את הבוגרים, כגון הרצאות מהמרצים של אותה מחלקה, סיורים במעבדות (היכן שזה רלוונטי) וכו'; הרי בעידן המידע, בו הידע מתיישן כל כמה שנים, הבוגרים זקוקים ל"רענון" מקצועי.

יש לשים לב, שדבר אחד כמעט לא התייחסתי: פילנתרופיה, קרי תרומות גדולות לפרויקטים גרנדיוזיים במוסד. את זה (לרוב) האוניברסיטאות בארץ ימשיכו לעשות אל מול התורמים בחו"ל. אולם, הבוגרים בארץ יוכלו גם כאן לתרום את שלהם, תוך תוספת סעיף בצוואה אשר נותנת אחוז קטן למוסד (דבר מקובל מאד בחו"ל) ועוד שיטות "רכות". אך אסור שההתייחסות לבוגרים תהיה כספית בעיקר. במלים אחרות, הגיע הזמן שגם המוסדות להשכלה גבוהה בארץ יהפכו ליותר "בוגרים" בכל הקשור למשאב הענק שעומד לרשותם, אם רק ישכילו לטפח אותו בצורה הדדית ואינטליגנטית.

wilzis@mail.biu.ac.il